

Хотын хоршоололын байгууллагууд

1925-12-11-нд Улсын 2 дугаар Их хурлаар хотын захиргааны дүрэм дөчин есөн зүйлийг баталсан байна.

Хотын захиргааны гүйцэтгэх газар нь долоон тэргүүлэгчидтэй, түүний дарга, орлогч, нарийн бичгийн дарга нар нь товчоо болон бүрэлдэж байсан бөгөөд хэлтсүүд нь Ерөнхий хэлтэс, Ардыг гэгээрүүлэх хэлтэс, Ардын эрүүлийг сахих хэлтэс, Аж үйлдвэрийн хэлтэс /энэхүү хэлтэст санхүү, аж ахуй, тоо бүртгэх салбарууд хамаарагдаж байв/-тэй байхаар заажээ. Хэлтсүүд нь тухайн үеийн байдлаас өөрчлөгдөж байжээ. Албан газар, цэрэг, үйлдвэрийн хэлтсүүдтэй болсон байна.

1925 онд хотын захиргаа нь 6 хэлтэс, 104 орон тоотой байв.

Улсын 2 дугаар их хурлын шийдвэр болон Засгийн газрын 22 дугаар хурлын 7-р зүйлийг үндэслэн 1926-9-3-нд Засгийн газрын 35 дугаар хурлын 12 дугаар зүйлээр 1927-1-1-нээс эхлэн хотын захиргааны газрыг Дотоод яамны харьяанаас өөрчилж тусгай эрхтэй биеэ даасан газар болгохоор заажээ.

БНМАУ-ын 2 дугаар их хурлын 9 дугаар тогтоолын 4 дүгээр зүйл, Засгийн газрын 22 дугаар тогтоолын 17 дугаар зүйлээр Засгийн газрын комиссын саналыг үндэслэн

1926 оны 9 дүгээр сарын 3-нд Ардын засгийн газрын 35 дугаар хурлын 12 дугаар зүйлээр 1927 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс эхлэн хотын захиргааг Дотоод яамны харьяанаас өөрчилж, тусгай эрхтэй, биеэ даасан газар болгохоор тогтоожээ.

1930 онд батлагдсан Улаанбаатар хотын захиргааны дүрмийг шинэчлэн баталж, эл дүрэмд хотын захиргаа нь Сайд нарын Зөвлөлийн шууд харьяалалд засаг захиргааны нэгж болохыг заасан

1931-2-26-нд Засгийн газрын эрхлэх товчооны 10-р хурлын 5-р зүйлээр орон нутгийн захиргааг шинэчлэн өөрчлөх хувьсгалт түр хороодыг түр хороо гэж нэрлэхээр тогтоожээ.

1931 оны 2 дугаар сард нутаг дэвсгэр засаг захиргааны хуваарилалт явуулах “түр хороод” аймгуудад байгуулагдсан ба мөн 3 дугаар сард сумдад “түр захиргаа” байгуулсан. Мөн 3, 4 дүгээр сард хуучин аймгийн яам, хошуудын тамгын газрын татан буулгаж, шинэ байгуулагдсан сум, аймгийн ардын төлөөлөгчдийн 1 дүгээр их хурал хуралдаж, тариалан зэрэг 13 аймаг байгуулагджээ.

1931-3-29-нд Засгийн газрын эрхлэх товчооны 15-р хурлын 3 дугаар зүйлээр Засаг захиргааны газруудад тамга, тэмдэг гэж давхар олгохыг зогсоож ганц тамга олгох, дөрвөлжин маягийг өөрчлөн дугуй хэлбэртэй болгохоор тогтоожээ.

1931-9-7-нд Засгийн газрын 20-р тогтоолын 4-р зүйлээр Төв аймаг, хотын захиргааг нэгтгэх тухай асуудал боловсруулах комиссыг томилсон байна.

1931-9-21-нд УБХ-ын тэргүүлэгчид, Засгийн газрын хамтарсан хурлын тогтоолоор Төв аймаг Улаанбаатар хотын захиргааны нутаг дэвсгэрийг нэгтгэн Улаанбаатарт

төвлөрүүлэх, Улаанбаатар хэмээх аймгийн захиргаа байгуулах, сонгуулийг 10 дугаар сарын 1-нд хийх, сонгууль хийсний дараа Төв аймаг, Улаанбаатар хотын захиргааны нутаг дэвсгэрийг нэгтгэн Улаанбаатарт төвлөрүүлэх, Улаанбаатар хэмээх аймгийн захиргаа байгуулах, сонгуулийг 10 дугаар сарын 1-нд хийх, сонгууль хийсний дараа Төв аймаг, Улаанбаатар хотын захиргааг татан буулгасанд тооцох, Улаанбаатар аймгийн захиргааг гишүүд 11, орлогчдыг 5 хүнээр аймгийн захиргааны байгуулалтыг тэргүүлэгч, орлогч, нарийн бичгийн дарга, ерөнхий хэлтэс, цэргийн хэлтэс, хөдөө аж ахуйн хэлтэс, санхүүгийн хэлтэс, хотын нийтийн аж ахуйг эрхлэх хэлтэс, ардыг гэгээрүүлэх явдлын хэлтэс, Цагдан сэргийлэх явдлын хэлтэс, Улсын хянан байцаах бүртгэлийг Эрхлэх товчоо зэрэг зохион байгуулалтаар тогтоожээ.

1931 оны 9 дугаар сарын 21-нд Улаанбаатар хотын тэргүүлэгчид, Засгийн газрын хамтарсан хурлаар, Төв аймаг, Улаанбаатар хотын захиргаа, нутаг дэвсгэрийг нэгтгэн төвлөрүүлж, “Улаанбаатар” хэмээх аймгийн захиргаа байгуулах, сонгуулийг мөн оны 10 дугаар сарын 1-нд хийхээр тогтоожээ.

1931 онд Төв аймаг, хотын захиргаанд явуулсан ажлын тухай илтгэх хуудсанд Улаанбаатар аймгийн захиргааг 1931 оны 10 дугаар сард шинэчлэн нэгтгэж байгуулсан /Хуучин Төв аймагтай/ 1931 оны 3 дугаар сараас хотуудыг өөрчилсөн байна.

1932-8-5 нд Сайд нарын Зөвлөлийн 7-р тогтоолын 11-р зүйлээр Улаанбаатар аймгийн захиргааны зохион байгуулалтыг

- 3-5 хүнтэй тэргүүлэгчид
- Малын ажил ба хадлан тариалангийн хэлтэс
- Цэргийн хэлтэс
- Санхүүгийн хэлтэс
- Ардыг гэгээрүүлэх хэлтэс
- Хотын аж ахуйн хэлтэс
- Бичиг дансны ангитайгаар баталжээ.

1932-5-27-нд Сайд нарын Зөвлөлийн 9-р тогтоолын 3-р зүйлээр 1931 онд Төв аймаг ба Улаанбаатар хотын захиргааг нэгтгэсэн нь үр дүн өгөөгүй учир салгаж аймаг, хотын захиргаа тус тусад нь байгуулахаар тогтоожээ.

1932 онд Сайд нарын Зөвлөлөөс гаргасан тогтоол /хагас/-д дурьдахдаа хүний урьд Сайд нарын Зөвлөлөөс Улаанбаатар хотын захиргааг аж ахуйн талаар биеэ даасан газар болгож ялган байгуулах тухай гаргасан тогтоолд нэмэгдүүлэн тогтоохдоо

- Хотын захиргааг ҮЭ гишүүн, 4 орлогч гишүүнээр байгуулжээ.
- Хотын их хурлыг 1932- 11 -1-нд хийлгэх
- Хотын захиргааны орлого зарлагын төсвийг ялган салгаж 1933 оны 1-р сараас эхлэн явуулах хүртэл хот ба Төв аймаг хоёрын зардлыг нэгтгэсэн төсвөөс гүйцэтгэж байхаар заажээ.

1932 оны 10 сард Улаанбаатар хотын захиргааг Төв аймагтай нэгтгэж Улаанбаатар аймгийн Захиргаа болгосон.

1933 оны СнЗ дахин шинэ дүрэм баталж УБХ-ын захиргааг СнЗ-д шууд харьяалуулан захирагдах засаг захиргааны нэгж болгосон. тэр жтлдээ хотыг 6 хороо болгож хороодын дарга нарт сумын даргы эрх үүргийг гүйцэтгүүлэв.

1933-7-18-нд Сайд нарын Зөвлөлийн Ерөнхий сайдын 5 дугаар тушаалаар үндсэн хуулинд зааснаар аливаа тамга тэмдэг дөрвөлжин ба болдоор хийгдсэн байх ёстой атал орон нутгийн яам газруудын тамга дугариг резинээр хийгдсэн нь буруу учир хураан авч үндсэн хуулинд зааснаар шинэчлэн хийлгүүлэхээр заажээ.

1933 оны 12 дугаар сарын 29-нд Сайд нарын Зөвлөлийн 42 дугаар тогтоолын 4 дүгээр зүйл ээр 1930 онд батлагдсан Улаанбаатар хотын захиргааны дүрмийг шинэчлэн баталж, эл дүрэмд хотын захиргаа нь Сайд нарын Зөвлөлийн шууд харьяалалд засаг захиргааны нэгж болохыг заасан бөгөөд бүтцийг нь:

Аж ахуйн хэлтэс

Санхүүгийн хэлтэс

Паспорт, бичиг эрхлэх хэлтэс

Ардын гэгээрэл боловсролын тасаг

Хотын ариун цэврийн хянан харгалзах газар

Бичиг хэргийн анги

Барьцаалан зээлдүүлэх ламбордын газар

Галын аюулаас хамгаалах газар

Цагдан сэргийлэх газар

Шүүх

Прокурор зэрэг байна.

1936 онд Аж Үйлдвэрийн комбинтын дэргэд 7 хороог 21 хоринтойгоор байгуулсан.

1936 онд СнЗ-өөс хотыг газар нутгийг шинэчлэн олгожээ. /Өмнө тал нь Туулын хөвөө, Зайсан толгойн ам бүхлээр нь баруун тал нь Яармагийн амнаас Толгойтын Баянхошуу, Зүүн талыг Улиастайн бургаснаас Хөлийн модчины ногоон мод хүртэлх газрыг олгосон.

1937 оны 2 дугаар сарын 13-нд Улаанбаатар хотын тэргүүлэгчид, СнЗ-ийн хамтарсан 4/2 дугаар тогтоолоор хотын захиргааг өөрчлөн "Нийслэл Улаанбаатар хотыг захирах яам" болгохоор тогтоосон байна.

1937 оны 2 сарын 5-нд СнЗ-ийн тогтоолоор Улаанбаатар хотын Захиргааны эрхийг өргөтгөн яамны эрх хэмжээнд хүргэж, хотыг захирах яам хэмээн нэрлэж яамны даргыг СнЗ-ийн жинхэнэ гишүүн болгожээ.

1937 оны 05 дугаар сарын 4-нд Улсын бага хурлын тэргүүлэгчдийн хурлаар Нийслэл Улаанбаатар хотыг захирах яамны дүрмийг баталсан ба үндсэн хуулийн дагуу нийслэл хотын яам нь хотын ба хороодын хуралаар батлагдахаар заажээ.

СнЗ, Улсын бага хуралд захирагдах ба сайд нь СнЗ-ийн гишүүн байхаас гадна хотыг захирах яам нь 9 тэргүүлэгч, 3-н орлогчтойгоор хотын хуралаас сонгогддог байсан.

1937 оны 02 дугаар сарын 13-нд Сайд нарын Зөвлөлийн 2 дугаар хурал, Улаанбаатар хотын Тэргүүлэгчдийн 4 дүгээр тогтоолоор 02 зүйлээр Улаанбаатар хотын захиргааг өөрчлөн "Улаанбаатар хотыг захирах яам" болгосон.

1937-4-23-нд Сайд нарын Зөвлөлийн 12 дугаар хурлын 4-р зүйлээр Нийслэл Улаанбаатар хотыг захирах яамны дүрмийг баталжээ.

Мөн яам нь Сайд нарын /Зөвлөлийн гишүүн байна гээд дотоод байгуулалтыг /

- Хотын байдлыг сайжруулах хэлтэс, энэ хэлтэст харьяалагдах
- Орон сууцны тасаг
- Түлээ модны бэлтгэлийн газар
- Захирах тушаах хэлтэс
- Санхүүгийн хэлтэс
- Цэргийн хэлтэс
- Ардын соёл боловсруулах хэлтэстэй байна гэжээ.

Мөн яамны шууд захиргааны газрууд:

- Амгаланбаатар хотын захиргаа
 - Хороо, хоридын захиргаад
 - Хотын өнчин ядуусыг тэтгэх газар
 - Хүн эмнэлгийн салбар газрууд
- Тусгай дүрмээр хотын хэмжээнд дээр ажиллах газрууд

- Хотын прокурорууд
- Хотын шүүх таслах газар
- Хотын хоршооны байгууллагууд
- Барьцаалан зээлдүүлэх ламфортын газар
- Хотын доторхи артель, нэгдэл, үйлдвэр, мал эмнэлгийн ажил явуулах удирдлага

нөлөөг үзүүлнэ гэжээ.

1937-5-4-нд УБХ-ын тэргүүлэгчдийн хурлаар нийслэл Улаанбаатар хотыг захирах яамны дүрмийг баталжээ.

Мөн дүрмийн 4-р бүлэгт

Хот захирах яамны дотоод зохион байгуулалт нь

- Хот сайжруулах хэлтэс /орон сууцны тасаг, түлээ мод бэлтгэх газартай/
- Захирах тушаах хэлтэс
- Санхүүгийн хэлтэс
- Цэргийн хэлтэс
- Ардын боловсролын хэлтэс
- Пионы /паспортын/ хэлтсүүдтэй байх.

Мөн шууд захирагдах орон нутгийн чанартай газрууд нь Амгаланбаатар хотын захиргаа, хороо хорьдын захиргаа хотын өнчин ядуусын тэтгэх газар, хүн эмнэлгийн салбарууд гэж заажээ.

1932 оны 8 дугаар сарын 22-нд Сайд нарын Зөвлөлийн 9 дугаар хурлын 3 дугаар зүйлээр Төв аймаг, Улаанбаатар хотын захиргааг салгаж байгуулахаар шийдвэрлэсэн юм.

1938 оны 04 дүгээр сарын 1-нд СнЗ-ийн хуралаар хот сайжруулах комиссын төслийг хэлэлцээд баталсан.

1939 оны 3 сард улсын 22 дугаар бага хурлын тогтоолоор “хотыг захирах яам” хэмээн нэрлэхийг “Улаанбаатар хотын захиргаа” хэмээн нэрлэх болсон.